

Korte blik op mijn visie; product gericht werken vs proces gericht werken.

Voordat ik iets kan uitdragen naar mijn team en naar mijn kinderen moet ik eerst zelf helder hebben waar ik voor sta.

Tijdens de verdediging van mijn onderzoeksplan aan het einde van het schooljaar 2022-2023 wist Jan Schoolmeesters mij namelijk met een simpele vraag vast te praten.

'Waarom Isa? Maak dan een vogelkastje, dat is ook creatief, of niet?'

Het feit dat ik op deze vraag nog geen antwoord kon geven vanuit mijn overtuiging of vanuit mijn zienswijze, betekende dat ik dit zelf nog niet goed genoeg in beeld had.

Product < proces

Productgerichte didactiek

Bij productgerichte didactiek gaat het erom dat het kind toewerkt naar een resultaat. Een resultaat dat al is vastgesteld door de leerkracht (Kotte & Kanter, 2017). Het resultaat heeft de leerkracht gevonden op internet of de leerkracht kiest al jaren hetzelfde werkje om te maken. Cornelis (z.d.) zegt dat productgerichte didactiek gericht is op het werken naar een voorbeeld. De kinderen moeten dit voorbeeld zo goed mogelijk zien te kopiëren. Je bent op deze wijze bezig met het aanleren van motorische/technische vaardigheden. Bijvoorbeeld het knippen en het plakken of het goed kijken hoe het voorbeeld is gemaakt. De keuzes voor het kind staan vast en er is weinig tot geen ruimte voor eigen inbreng van het kind.

Ik snap dat een kind moet leren knippen en plakken. En ik zie ook zeker de meerwaarde ervan in als een kind goed leert kijken en namaken. Een kunstenaar begint namelijk zelf vaak ook eerst met het namaken om er uiteindelijk van te kunnen leren. Echter moeten deze 'na-maaklessen' niet de enige creatieve les zijn die wordt aangeboden. Dit zie ik nu in de praktijk namelijk vaak wel gebeuren, we vergeten dat er ook iets is buiten deze productgerichte lessen.

Vrije expressie

Bij de vrije expressie krijgt het kind weinig tot geen input van de leerkracht en de leerkracht spreekt geen verwachting uit naar het kind. Het kind mag zelf bedenken 'hoe nu verder'. De leerkracht geeft geen interventies en pleegt weinig interventies. (Kotte & Kanter, 2017)

Beide didactische werkvormen niet passend

Volgens Kotte & Kanter (2017) wordt er bij bovenstaande didactische werkvormen te weinig kennis en vaardigheden aangeleerd. Hierdoor kan een kind snel verschietsen in een 'ik kan het niet'. Waar het product gerichte werken zorgt voor een té veilig klimaat, zorgt vrije expressie voor een onveilig klimaat.

Procesgerichte didactiek

De middenweg is de procesgerichte didactiek. Hierbij doet een kind wel kennis op en leert het vaardigheden. De procesgerichte didactiek gaat er veel meer vanuit dat de bal bij het kind ligt tijdens het creatieve proces. Op deze wijze is het kind veel meer betrokken en vindt het meer aansluiting bij de natuurlijke nieuwsgierigheid en onderzoekende houding van het kind (Kotte & Kanter, 2017). Binnen dit proces is het belangrijk dat je divergeert en convergeert. Bij het divergeren creëer je als leerkracht diverse mogelijkheden en bij het convergeren zorg je ervoor dat het kind reflecteert op mogelijkheden en hierin keuzes weet te maken. Het op deze manier te werk gaan zorgt er volgens Kotte & Kanter (2017), dat een kind grote mate van eigenaarschap ervaart. Treffinger (1996) stelt dat creativiteit veel ruimte kan krijgen als kinderen de motivatie, openheid en de moed hebben om nieuwe ideeën te mogen ontdekken. Leerlingen mogen bij deze divergerende fase vrij associatief denken. Om de kinderen te leren hoe ze deze divergerende fase aan moeten pakken is het belangrijk dat de leerkracht hen hierin traint en prikkelt (Treffinger, 1996).

Het procesgerichte werken is veel minder vanuit de leerkracht gestuurd dan bij het product gerichte werken. Veiligheid tijdens het procesgerichte werken ontstaat wanneer het procesgerichte werken qua sturing in evenwicht is tussen kind en leerkracht. De leerkracht moet ervoor zorgen dat het kind in 'de flow' blijft, dit doet de leerkracht door te prikkelen en te inspireren (Kotte & Kanter, 2017).

Voor leerkrachten kan het lastig zijn om van het productgerichte werken af te stappen. Kotte & Kanter (2017) stellen dat het extra lastig is, omdat veel leerkrachten ook vanuit vroeger veel productgericht hebben gewerkt. Het procesgerichte werken vraagt van de leerkracht dat je het antwoord bij het kind legt.

Procesgericht te werk gaan is naar mijn idee creatief. Want als ik terugkom op mijn eerdere beschrijving van wat creativiteit nu eigenlijk is;

'Unieke ideeën kunnen bedenken, dingen anders aanpakken/doen. Het leggen van nieuwe connecties binnen de al bestaande kaders. Het overgaan naar de kinderlijke staat van denken, die veel losser, vrijer en speelser is. Gebruik maken van fantasie en metaforen. Nieuwsgierig zijn, durven omgaan met complexiteit.'

Dit behaal je door procesgerichte didactiek aan te bieden. Te inspireren en te motiveren. Het kind enkele kaders geven, maar daarnaast veel speelruimte bieden. Het vraagt om een veranderingsproces binnen je onderwijs. Het is een uitdaging voor de leerkrachten om hier een weg in te vinden.